

ГЮНТЕР ШАБОВСКИ: „ФРГ МОЖЕШЕ ДА ВЗЕМЕ ГДР ГРАТИС“

01. 10. 1999 г., Берлин

На девети ноември 1989 г. в международния пресцентър на ГДР са се събрали над 400 журналисти от цял свят. Скучайт на пресконференция на Гюнтер Шабовски, член на Политбюро на ЦК на ГЕСП (компартията на ГДР). Почти в края Шабовски неочаквано издърпва лист от папката с документи и бавно, с тежки прекъсвания, прочита предварително написан текст. „Частни пътувания за чужбина могат да се заявяват без доказателства за необходимите условия - повод за пътуването или роднински връзки. Разрешителните ще бъдат издавани в кратки срокове“. Залата настръхва. Един италиански журналист бързо пита: „Това важи ли за Западен Берлин? “ „Всъщност - да, да “, е бавният отговор. „Кога?“ „Доколкото знам... - Шабовски рови объркано из листовите - веднага, незабавно “. Последната карта на режима в ГДР – Берлинската стена, е проиграна.

- Господин Шабовски, какво накара ГДР да отвори границата на девети ноември 1989 г.?

- Ставаше дума за две неща. Първо, беше ли съобщението за отварянето на границата резултат на объркване, грешка? Предисторията в случая е важна. А тя е следната: голям импулс даде отварянето на унгарската граница - през септември Унгария отвори границата за гражданите на ГДР. По това време ръководството на ГДР бе безпомощно. Това състояние се подсили и от болестта на Ерих Хонекер. От Москва ни казаха да се оправяме сами. От Кремъл казаха на Хонекер: „Ние не можем повече нищо да направим“. Значи всеки да се оправя вътрешнополитически. Тогава стигнахме заедно с Егон Крени и Лоренц, партийния секретар на град Карлмарксщат, до мисълта, че трябва да направим нещо с хората в Бон. Трябваше да променим политиката си, но как? Не можехме да спечелим по този въпрос генералния секретар. Хонекер не искаше и да чуе нещо по този въпрос. Затова решихме, че Хонекер трябва да си ходи. Въпросът, как да отстраним генералния секретар, между нас тримата се появи в края на септември 1989-а. Решихме да опитаме чрез Политбюро. Така се стигна до това, да го кажем съзаклятничество, до тайната уговорка, а след това до заседание на 17 октомври (на което Хонекер е отстранен - б. р.). Мотивът бе да се спаси ГДР. А тя можеше да се спаси само чрез формулираната линия на Горбачов - политически реформи, многопартийност. И това, което трябваше непосредствено да се направи - свободно пътуване в чужбина. Този проектозакон бе обявен на шести ноември.

- Добре, но как се стигна до тази прословута пресконференция, на която вие обявявате, че „ГДР отваря границата“?

- На шести ноември вечерта по телефона ми се обади Егон Кренц и се разбрахме, че трябва веднага да обявим правителствена наредба за пътуванията. Кренц събщи решението на Централния комитет. Този ЦК бе старият, това бе една типична дворцова революция. По това време имах работа с журналистите. В този ден до 17 часа бях много зает. С Кренц се видяхме малко преди пет часа. Той ми каза: Слушай, тук е тази наредба за пътуванията. Може би е хубаво да я вземеш на пресконференцията. Той ми я показа. Аз само видях съществени неща - свободно напускане, свобода на пътуванията. Всичко се случи за няколко минути. В края на пресконференцията съобщих новината.

- Защо в края?

- В края, защото не исках много да се дискутира. Беше момент на слабост за нас. Към 18,50 ч. кореспондентът на Италианската телеграфна агенция ми постави въпроса: „Това със закона за пътуванията не е ли грешка?“ За мен ключовата дума бе „правителствена наредба“. Тогава много бързо прочетох текста. За международната преса това бе сензация. Искахме да спасим ГДР. Ние просто искахме да продължим съществуването на ГДР. Съветите вече не бяха готови да го гарантират и ставаше дума да се раздвижим по-силно в посока ФРГ. Самата Федерална република не бе заинтересувана да бъде заварена неподготвена от бързо обединение, защото тя имаше своите западни партньори. На всяко действие за обединение тогава би се погледнало с подозрение. През тези последни седмици Митеран се обади по телефона на Кренц и му каза: „Г-н Кренц, ГДР трябва да остане“. До известна степен Хелмут Кол бе в затруднено положение. Той не искаше да създаде впечатление за Германия като доминиращ колос в средата на Европа. Затова бе нужна предпазливост. Намирам неговата политика за умна. Такава бе ситуацията тогава и ние спекулирахме с нея. Ако ни се удадеше да стабилизираме ГДР, би било възможно в рамките на една конфедерация да осигурим бъдещото ѝ съществуване. Такава бе спекулацията.

- Нека да се върнем на пресконференцията. Беше ли Вашето съобщение тогава някакво заблуждение, грешка?

- Не съобщението бе грешка. А точното време, когато то бе направено, бе грешката. Тази вечер изобщо имаше низ от несполуки. Кренц ми даде документа, но още нямаше решение. Министерският съвет трябваше до 19 часа да вземе решението. Кренц не ми бе казал, че документът е само проект, а ми го беше представил като вече взето решение. Аз не знаех, че има срок на забрана за публикуване. И да знаех, какво да кажа на международната преса - границата се отваря, но утре от сутринта до вечерта. Що се отнася до въпроса за Берлин, се забавих малко в отговора, защото Берлин бе под статута на четирите сили.

- Горбачов беше ли изненадан от съобщението?

- Как да е изненадан, след като Кренц още на първи ноември го бе уведомил, че подготвяме закона за свободно пътуване в чужбина. Ако Горбачов имаше нещо против, Кренц едва ли би направил нещо. Горбачов бе изненадан от друго. Че го направихме много по-рано. По същество в Москва много добре знаеха, че ГДР вече не може да се задържи. Ще кажа нещо открито: Федералната република можеше да има ГДР, без да

плаща 13 милиарда марки на СССР. Но ситуацията тогава бе такава.

* Р. С. В края на този разговор Гюнтер Шабовски сподели: „Познавам България само от онова време, при онези отношения. Имам впечатлението, че страната ви се бори с много трудности, така да се каже, за политическа стабилност... Тази ваша Социалистическа партия, това старата Комунистическа партия ли е? Значи нещо като ПДС. Какви са тези от Евролевицата? Еврокомунисти или с тенденция към социалдемокрацията? А управляващите? Това е сигурно нещо като смес от Християндемократическия съюз и либералите. А вие как се определяте политически? Извинявам се за тези въпроси, но дълги години нямам контакт с България. Тогава Живков беше на власт. Много имена съм забравил. Бил съм на почивка със семейството си в България. За нас се грижеше един мъж, който играеше някаква голяма роля и беше замесен в някакви афери за корупция. Но не мога да си спомня името му. Сега знам, че българите избраха един сравнително млад мъж за президент, за държавен глава. Един висок мъж, който играе добра роля. Всички са засегнати в региона, нали? Инвестициите са много нужни, нали?"

Ministerrat

VVS b2-937/89

2

~~Beschlußvorschlag~~

Zur Veränderung der Situation der ständigen Ausreise von DDR-Bürgern nach der BRD über die CSSR wird festgelegt:

1. Die Verordnung vom 30. November 1988 über Reisen von Bürgern der DDR in das Ausland (GBI. I Nr. 25 S. 271) findet bis zur Inkraftsetzung des neuen Reisegesetzes keine Anwendung mehr.
2. Ab sofort treten folgende ~~zeitweilige Übergangs~~Regelungen für Reisen und ständige Ausreisen aus der DDR in das Ausland in Kraft:
 - a) Privatreisen nach dem Ausland können ohne Vorliegen von Voraussetzungen (Reiseanlässe und Verwandtschaftsverhältnisse) beantragt werden. Die Genehmigungen werden kurzfristig erteilt. Versagungsgründe werden nur in besonderen Ausnahmefällen angewandt.
 - b) Die zuständigen Abteilungen Paß- und Meldewesen der VPKA in der DDR sind angewiesen, Visa zur ständigen Ausreise unverzüglich zu erteilen, ohne daß dafür noch geltende Voraussetzungen für eine ständige Ausreise vorliegen müssen. Die Antragstellung auf ständige Ausreise ist wie bisher auch bei den Abteilungen Innere Angelegenheiten möglich.
 - c) Ständige Ausreisen können über alle Grenzübergangsstellen der DDR zur BRD bzw. zu Berlin (West) erfolgen.
 - d) Damit entfällt die vorübergehend ermöglichte Erteilung von entsprechenden Genehmigungen in Auslandsvertretungen der DDR bzw. die ständige Ausreise mit dem Personalausweis der DDR über Drittstaaten.

VVS b2-937/89

3

Über die ~~zeitweiligen Übergangs~~Regelungen ist die beigefügte Pressemitteilung am 10. November 1989 zu veröffentlichen.

